

JS 150720

Doopsgezinden worden in deze streken genoemd sinds 1661, als de turfwinning door het graven van de vaart allerlei mensen van buiten aan trekt.

In het begin vergadert men bij Selmien-Ureterp. Met de groei van Drachten bouwt men in 1790 deze zaal - ook wel vermaning genoemd - verborgen achter de werkplaats van een doopsgezind leerlooier.

De Zuiderbuurt was toen nog een landweg / veemarkt haaks op de hoofdas langs de vaart.

De twee **windvanen** (paard en schuit) herinneren aan de boeren en schippers die de gemeente mee opbouwden. Voor de prijs van f15 bekroonden zij de nieuwe vermaning, die gebouwd is voor een totaalprijs van f9000, binnen het tijdsbestek van 8 maanden.

150601 Jehannes

Het pannendak bestaat voor een deel uit pannen uit de begintijd, niet allemaal even gelijkmatig gebakken, ideaal als schuilplaats en nestgelegenheid voor allerlei vogels.

De kapkonstruktie is ook van 1790 en is van binnen voorzien van vele 'handtekeningen' van betrokken bouwers.

De open inrichting van het voorplein (Mennoplein) markeert de beslissing van 2004 om bewust invulling te geven aan onze plek aan de Zuiderbuurt. Met de herinrichting in 2005 is ook de aanzet gegeven voor een grondige modernisering van Voorhuis en Vermaning.

De zonnwijzer symboliseert onze plek in het grotere geheel van de schepping. Dat doel dient ook de nauwelijks herkenbare opvang en infiltratie van regenwater, e.e.a. naar ontwerp van Rob Lindemans (landschapsarchitect). De gebeitelde natuursteenblokken geven de plek aan vanwaar met de Berlijnse Zonnetijd kan afmeten (ontwerp Freerk van Dijk).

De beplanting is -weliswaar onderhoudsarm- een verzameling van verschillende bloeiwijzen die door het jaar heen kunnen worden gebruikt bij vieringen en andere huiselijke gelegenheid.

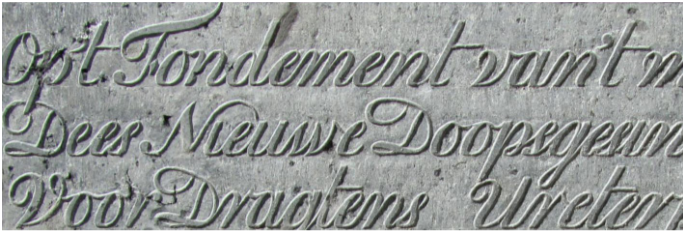

De rollagen in de stoep (links in de hoek) markeren twee van de drinkbakken (of leerlooiersbakken?) van 1790.

De ingemetselde grafstenen links naast de ingangspartij zijn van oud-liefdeprediker van onze gemeente (Jan Fockes en echtgenote Wijtske Cornelis). Ze zijn mogelijk eerst geplaatst op het Ureterper kerkhof en later 'teruggevonden' in het bûthús van fam. Bakker-Oosterbaan in Ureterp. In 1964 werden ze ingemetseld als herinnering. ¹⁵⁰⁶¹⁸

De eerste steen van de huidige Vermaning is gelegd in 1790, kort voor de Franse Revolutie en de Bataafse Republiek, in de dagen dat Mozart zijn laatste Requiem componeerde, en de Verenigde Staten hun Westgrenzen nog niet kenden.

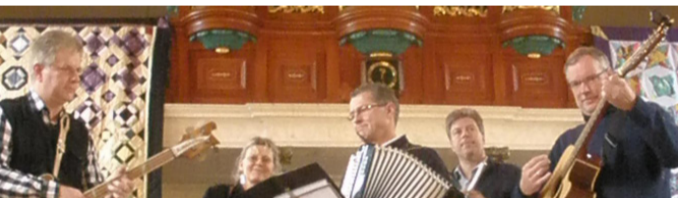
De **monumentale ingangspartij** stamt uit 1878. Het ging de gemeente voor de wind en men zocht publieke erkenning 'als kerk'. In 2011 is ze grondig gerenoveerd, en is er kleurenonderzoek gedaan die in 2014 de toon zette voor het nieuwe schilderschema van de hoofdbouw. ^{150601 Jehannes}

De haak en het mededelingenbord in de negge van de ingang is eens bedacht om mededelingen op te kunnen publiceren. Zodoende - wordt er gezegd- hoefde de voorzitter de gemeente tijdens de dienst niet lastig te vallen met lange mededelingen tijdens de dienst.

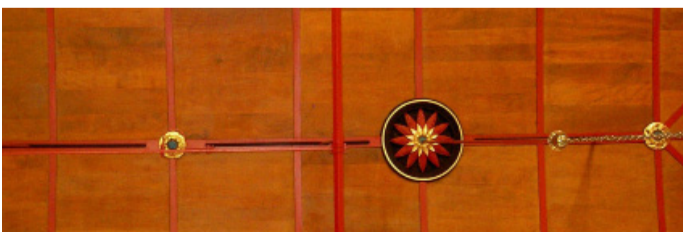
Het toegangsportaal is in 1989 ter gelegenheid van 200 jaar gebouw geheel gerenoveerd (verwijdering zachtboardplafonds e.d.) en Joop van Bergen heeft daar toen een passend houtsnijwerk bij gemaakt met als titel 'onderweg'.

De vermaningszaal (later ook wel kerkruimte genoemd) heeft door vorm en verscheidenheid in afwerking een bijzondere en intieme akoestiek; uitstekend voor viering, vergadering, kamermuziek, orgel en allerlei soorten van zang, toneel en ook markt.

Het **Van Dam orgel** is in 1857 gebouwd, net als de ingangspartij een teken dat men mee wilde doen 'als kerk'. Het orgel is in 1985 grondig gerestaureerd en wordt regelmatig bespeeld bij diensten en publieke concerten. ^{150601 Jehannes}

Het **plafond** is in 1929 ontworpen en uitgevoerd in de hoogtijdagen van de Stijl, in Drachten rondom de gebroeders Rinsema. De primaire kleuren zwart en rood zijn naderhand ook verwerkt in details van banken en betimmeringen. ^{150601 Jehannes}

De Vermaningsruimte heeft een bijzondere akoestiek, omdat ze is afgewerkt met een verscheidenheid van materialen - dun triplexplafond, harde stucwanden, harde lambrizing, zware houten vloer klankkast en zachte stoffering.

De kroonluchters zijn aangebracht bij een modernisering in 1950, waarbij ook de kansel en de toenmalige kerkenraadsbanken werden gemoderniseerd.

Enkele stoven dateren van de negentiende eeuw (houtgekerfd) - toen gebruikt mest test en hete kool - nu gebruikt voor gemak

Het huidige centrum met spreekgelegenheid markeren een viering waarbij de nadruk ligt op ontmoeten.

De zg. 'tafel van groei' en het 'tijdbeeld' zijn ook weer ontworpen en uitgevoerd door Joop van Bergen, in een proces waarbij verschillende gemeenteleden en jongeren actief hebben bijgedragen.

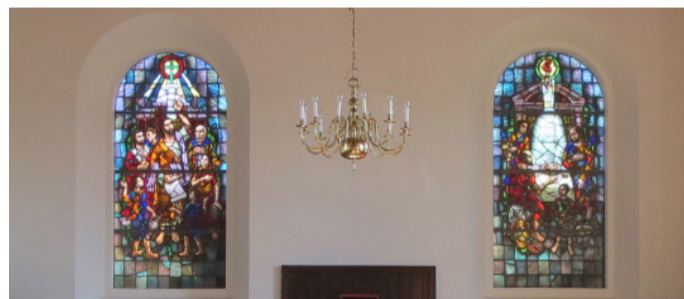
De **banken** zijn uit dezelfde periode -plm. 1870- als ingangspartij en orgel. Aanvankelijk waren ze ingebouwd in de muur - later zijn ze vanwege rot en comfort voor een groot deel los van de wand uitgevoerd. Bij de verbouwing van 2008 zijn ze vrij opstelbaar gemaakt zodat ze samen met stoelen de ruimte multifunctioneel maken.

150601 Jehannes .. Een aantal van de oorspronkelijke banken doen elders dienst 'in bruikleen' - A'dam VDGA 1, Z'buurt Elinga 2, Selmien Sietzema 1 en R'valle doopsgezind 2

De **kansel** siert vanaf het begin in 1790 onze vermaning aan de Zuiderbuurt, en is samen met banken, interieur en exterieur officieel ingeschreven als rijksmonument.

150601 Jehannes

De gebrandschilderde ramen ter weerszijden van de kansel zijn na WO-II zijn ontworpen en uitgevoerd door de Groninger glazenier Glazenier H. Duchêne voor een bedrag van f5000, als legaat van mw. Plantinus (!), daarmee gebruik makende van een uitzonderingsregel op de na-oorlogse geldsanering (het zg. Lief-tink tientje).

De deur naar het inloophuis herinnert in haar afwerking aan de principe keuze bij de verbouwing van 2008, om met aandacht te herinneren (ook vakmanschap) en met verwachting deuren te openen - het leren van welkom.

Het inloophuis markeert het belang van ontmoeting in huiselijke sfeer, in de nabijheid van keuken. Er zijn verschillende bouwsporen afleesbaar van de bescheiden, oude en gegroeide ruimtelijke verboddeling van voor de verbouwing van 2008. In deze ruimte is ooit de eerste bibliotheek (1862) van Drachten ingericht - in 1921 in bruikleen als beginkapitaal geïntegreerd in de Openbare Bibliotheek.

De pomp is tot de aanleg van de openbare waterleiding vanaf 1935 gebruikt als publieke watervoorziening voor buurtgenoten. Bij de herinrichting van het Mennoplein in 2003 is ze vanwege vandalisme naar binnen gehaald en vervolgens grondig gereno-veerd en opgeknapt door Brandes Dijkstra. Na de verbouwing van 2008 heeft ze haar huidige plek gevonden.

De collage wordt in principe elk jaar door verschillende leden o.l.v. Maria Watzema vernieuwd bij gelegenheid van de startzon-dag, als vooruitblik op jaarthema en dat wat ons gaat binden.

De Fair Trade Tafel (billijke handel) symboliseert onze bewus-te inzet sinds 1970 voor eerlijk en duurzaam handelen, naar mens en milieu. Sinds 2012 is onze gemeente erkend als FairTrade Kerk.

De klok in de voorkamer heeft mogelijk vanaf 1857 oorspronke-lijk onder het orgel gehangen, totdat ze in 1956 werd vervangen door modern elektriek.

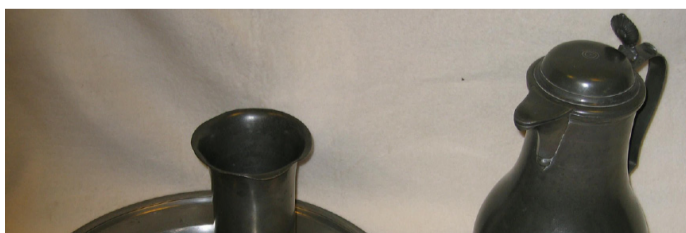
De lijst van liefdepredikers en predikanten illustreert dat onze gemeente aanvankelijk werd geleid door eigen leden. Boven de hoofddeur is de naam gebeiteld van de toen dienende liefde-predikers. Onder invloed van de Verlichting koos men rond 1809 voor gestudeerde en vrijgestelde predikanten. Ds. J. Plantinus werd als eerste beroepen en diens naam blijft daarna nog ander-halve eeuw klinken in onze gemeente en in Drachten.

De pijpenkist herinnert aan de tijd dat de broeders bij serieuze beslissingen echt de tijd namen voor beraad en overdenking. Mo-gelijk is dit gebruik afgeschaft toen rond 1900 ook de zusters als volwaardig mee-stemmende leden werden erkend.

Het wandbord hangt in vele doopsgezinde huiskamers, bij ge-brek aan een vaste en centrale belijdenis als een soort credo. Het werd jarenlang vervaardigd bij de Makkumer Aardewerkfabriek van de doopsgezinde familie Tichelaar.

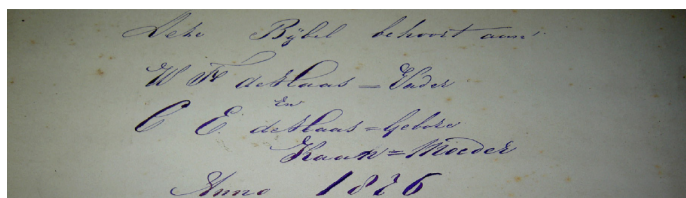

Het avondmaalsstel dient in voorjaar en najaar bij de viering van het 'iennichheidsmiel', als herinnering aan de werkelijkheid van Jezus en onze inzet om in die navolging onderlinge verschil-len in vrede aan te gaan.

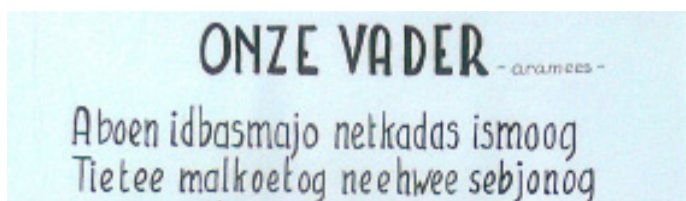

De zilveren doopschaal is in 1856 geschonken door Egbert Wijbrants ter herinnering aan zijn overleden echtgenote Grietje Lieuwes Durksz

De kanselbijbel is een herinnering aan een doopsgezinde familie uit de laat 19e eeuw, die haar huwelijksbijbel na overlijden aan de gemeente schonk. Ze is geïllustreerd met gravures van Gustave Doré.

Het Aramese 'Onze Vader' is een herinnering aan het kerkasiel wat onze gemeente in 199? heeft geboden aan een Syrisch Aramees vluchtelingen gezin. [let op de interkerkelijke beweging van die dagen rondom dit thema]

De Verzetstekening is een herinnering aan bevrijdingsdag 2010, gekregen van het plaatselijke comite omdat ons huis was opengesteld voor de festiviteiten. Het werk zelf is van de Drachtster kunstenaar Anne Woudwijk.

De schildering van Menno Simonsz is een staaltje vakmanschap van de streekschilder Ids Wiersma - mogelijk in opdracht gemaakt bij gelegenheid van de ingrijpende verbouwing van 1928. **De symbolische schoorsteenmantel** herinnert er aan dat dit vroeger de huiskamer was van de kosterfamilie. Deels woonde die boven - nu moderne vertrekken voor kring- en vergadering.

Het houten kruis in het trappenhuis is in 1960?? gemaakt van een stuk katholiek hout, door een Calvinistische meubelmaker en in opdracht van de jongerenkring van de gemeente. Het sierde tot 2008 boven de kansel, maar sindsdien heeft het haar huidige bescheidener maar evenzeer centrale plaats gevonden.

Het gastenboek is geïntroduceerd bij de heropening na de verbouwing van 2008, met de verwachting dat we vele bezoekers van buiten zullen mogen ontmoeten in dit, ons huis. Ze worden uitgenodigd met iets van hun eigen verhaal ons ontmoeten te verrijken.

Tenslotte, we komen bij elkaar in de eeuwenlange traditie van VredesGemeente, als kenmerk van wat ons verbindt met de brede oecumene die zich niet door kerkmuren laat beperken.

Met velen om ons heen staan we stil bij de basis. Als Doopsgezinden met ons door de eeuwen heen ontstane vrijzinnige gedachtengoed, geven wij daar goed ruimte aan. Met elkaar (bijbel) teksten lezen, stil staan, kijken naar wat van waarde is en wat echt iets toevoegt, al luisterend naar b.v. muziek gaan wij op ontdekking. Met elkaar zijn wij bezig met de dingen van het leven in leer- en lees- en actie-groepen, gericht op een open wereld. Soms betekent dat opnieuw beginnen en elkaar durven inspireren tot nieuwe vormen van bij elkaar zijn. Wij zoeken in ieder geval naar de diepere lagen van onszelf en willen bouwen aan een eigentijdse gemeenschap waar mensen zich thuis kunnen voelen.

Mensen hebben een plek nodig om stil te staan bij de dingen die hen overkomen. Als gemeenschap willen wij mensen op een positieve manier een keuzerichting geven met zicht op het goede. Elkaar te helpen bij het zoeken naar een eventuele betekenis, misschien juist als de grond onder iemands voeten is weggeslagen, of zich juist feestelijk aandient. Wij willen aandacht schenken aan de ijkpunten in een mensenleven: geboorte, huwelijk, scheiding, ziek zijn en sterven. Zo proberen wij met daadkracht mens te zijn onder mensen.

Tijdslijn

- 2010** Tafel van groei en tijdbalk / meerpaal (Joop van Bergen)
- 2008** Algemene verbouwing; gemeente als herberg
- 2005** Herinrichting Mennoplein; het plein blijft plein, benutting en aanleg zonnewijzer
- 1998** Fokje Hendriks legateert woningen JG vBlomstraat
- 1990** Restauratie voorportaal bij gelegenheid van viering 200 jaar vermaning.
Installatie houtsnijwerk Joop van Bergen met toelichting:
Voor het ontstaan van de plastiek "Onderweg", zijn verschillende invloeden belangrijk geweest. Ik ben begonnen het boekje, "Geschiedkundig overzicht van de Doopsgezinde Gemeente Drachten-Ureterp" te lezen – uitgegeven naar aanleiding van het 150-jarig bestaan van het kerkgebouw. Dit boekje memoreerde onder andere de viering van het 100 jarig bestaan van het kerkgebouw in September 1890. Voor de preek, die zondagmorgen, wordt de tekst genoemd: Exodus 10:9 "En Mozes zeide: Wij zullen gaan met onze jonge en met onze oude lieden, met onze zonen en met onze dochteren ..... want wij hebben een feest des Heeren". Deze uitspraak werd het hoofdmotief voor wat ik wilde uitdrukken in het reliëf. Verder zijn de gesprekken die ik met verschillende mensen van het bestuur voerde van invloed geweest. Hierin kwam het thema 'eenheid in verscheidenheid' sterk naar voren en het bewust streven naar soberheid in al haar schoonheid. Met deze "beelden" ben ik gaan werken. De figuur rechts in de plastiek drukt de individualiteit uit. Links is de groep. Het middelste element is een bewerking van het vredessymbool, de stralende zon en dient compositorisch als verbinding tussen de groep en het individu. Het laat zien dat het een geheel is. Beide elementen hebben op zichzelf hun waarde en horen ook bij elkaar. ^{Andries}
- 1989** Viering 200-jarige vermaning
Oprichting wereldwinkel
Kerkasiel voor Syrische Christenen
- 1985** Restauratie vermaningszaal en orgel o.l.v. Jan Jongepier, door fa Bakker en Timmenga - ook herstel oud-kleurenschema
- 1980** Verkoop boerderij Veenhoop leidt tot instelling Wymmerfonds
- 1974** Restauratie Mennozaal en inrichting jeugdhonk
Laatste inwonende koster (van der Werf) verlaat bovenverdieping voorhuis
- 1978** Juni 11: hekwerk 80-jarige smid Nederhoed Middelse - ingewijd door ds. H. Keuning
- 1965** Jongerenkring schenkt kruis; gemaakt van RK hout en door NH meubelmaker ^{Andries}

- 1964** Eerste uitgave ledenblad Open Venster
Oprichting Jong Menno
Begin wereldwinkel
- 1962** Van hoofdelijke omslag naar vrijwillige bijdrage
- 1959** Opbouw verdieping Mennozaal achte t.b.v. kosterfamilie, weer o.l.v. Cees Rienks de Boer (van de verbouwing uit 1929) ^{FeikeWouda & Geeuwke vdHeide}
- 1958** Restauratie orgel (fa Mense Ruiter)
- 1957** Oprichting Zusterkring II
- 1950** Verkoop drie boerderijen (Zuiderdwaarsvaart en Ureterp-Vallaat)
Dubbele rij kerkenraadsbanken ter weerszijden van kansel maken plaats voor enkele ^{Andries}
Vestiging Philips Fabrieken brengt economische ontwikkeling en import van buiten
- 1949±** 257 leden
Oprichting Menniste Bouwers en Broederkring
- 1946** Mw Plantinus-Diephuis schenkt gebrandschilderde glas in loodramen
Medeaanleiding was in het zg. 'Lieftinck tientje'. In 1946 moest een ieder z'n oorlogsmunt, zoals deze werd genoemd, inleveren. Je mocht grote bedragen nog wel uitgeven, als je maar kon aantonen waarvoor het bestemd was. ^{Andries} - De tekst op de ramen luidt: *Het volk dat in duisternis wandelt zal een groot licht zien (Jesaja 9:1), Bande ons hart niet in ons toen Hij tot ons sprak en ons de schriften openbaarde (Lukas 24:32).* ^{Wikipedia 150618}
- 1945** Hervatting Zusterkring, Jongerenkring, Koor
Oprichting doopsgezinde Zondagschool
- 1944** Kerkenraadslid Tjalling Wagenaar komt om in concentratiekamp Neuengamme
- 1943** Oprichting Oecumeniyske Rounte; rooms, hervormd, gereformeerd en doopsgezind
- 1940** 229 leden, 100 catechisanten, 600 huisbezoeken
Schenking avondmaalslaken?
Sobere viering 150 jarige vermaning
- Nazi bezetting
- 1937±** Oprichting eigen doopsgezinde jongerenkring
Electromotor voor orgel; f 50/jr pensioen voor laatste pûstertraper G. Faber
- 1935±** Einde publiek gebruik pomp Mennoplein door aanleg publieke waterleiding
- 1932** 225 leden, 100 catechisanten
Restauratie orgel (fa Spiering)
Begin zusterkring en bijbelavonden
Zondagschool en jeugddiensten samen met Nederlands Hervormde Kerk

1931± Crisis leidt tot verlaging boerderij-pacht en verhoging ledenbijdrage

Verhuur Mennozaal aan U.L.O.-school

1929± Restauratie vermaningszaal en "Stijl-plafond" o.l.v. kerkenraadslid Cees Rienks de Boer.

De Drachtster gebroeders Rinsema maakten tijdens militaire dienst kennis met Theo van Doesburg van de bekende "Stijl-groep". Hun werk interesseerde ook kerkenraadslid en architect Cees de Boer die een groot gedeelte van de in de Torenstraat te bouwen huizen had ontworpen. Hij vroeg Theo van Doesburg dan ook om kleuradvies voor de vermaning. Hoeveel kleuren er werden toegepast in de gerenoveerde Vermaning is niet bekend, doch de balklaag en de lijsten aan het plafond en de kleuren (zwart glans zwart mat) aan preekstoel en orgel zijn de overgebleven bewijzen van Van Doesburg's invloed.) ^{Andries}

Inkorting kerkbanken

Instelling busdienst t.b.v. leden Siegerswoud, Bakkeveen, Ureterp en Veenhoop

Eerste gemeentedag Drachten, S'veen, R'valle, V'wouden, Zwaagwesteinde en Kollum

Beurscrach en Crisisjaren

1928 Herinrichting voorhuis t.b.v. kosterij met ruime consistorie (Mennozaal)

Plafond Vermaning uitgevoerd in traditie Stijl

Installatie elektrische verlichting

Uitbreiding orgel ^{Wikipedia 150618}

1927 Heroprichting Zusterkring

1925 Toetreding eerste leden zonder doop

1920 Doopsgezinde leesbibliotheek in bruikleen naar nieuwe openbare leeszaal

Bijdrage in stichting rijks HBS

Van vrijwillige bijdrage naar hoofdelijke omslag

1914± Eerste zusters gekozen in kerkenraad (hoe ging dat verder met de Goudse pijpen?)

Oprichting zusterkring; spoedig onderbroken wegens oorlogskrapte

Begin Grote Oorlog - ds. Anna Zernike beklagt zich dat haar 'Knipe' zo lauw reageert

1913± 212 leden en 104 categisanten; goede collecteopbrengst
Belegging in boerderij Veenhoop
Nieuwe pastorie aan het Zuid

1911 Dienst o.l.v. Anna Zernike
Fryske tsjinst lûkt 325 persoanen fan eigen en frjemd

1909± Schenking van land bij Mollum aan doopsgezind en hervormd Drachten

Bouw pastorie burg. Wuiteweg 4 en bedrijfsgebouwen bij landbouwbedrijven

1905 Subsidie voor oprichting vereniging wijkverpleging (tot 1925)

Frederik van Eeden bezoekt in 1903 NijBeets ^{Damshûs}

In Woodbrook Engeland wordt in 1903 Quakerstudiecentrum opgericht ^{Ijspeert}

1901 Broeders besluiten tot algemeen stemrecht zusters

1899 Instelling gemeenteavonden

Aanvang in 1899 van ontginning veenpolder NijBeets - aanleg gemalen, sluis en kanaal ^{Damshûs}

1898 Doop wordt facultatief

1890± Broeders besluiten tot stemrecht zusters bij beroep nieuwe predikant

Oprichting zangkoor ter opluistering 100-jarig jubileum (in zaal Phoenix)

Instelling fonds voor behoeftige leden (bijdrage in geld, turf, of anderszins)

1889 Aansluiting bij ring Akkrum

1886 Voorstel afschaffing inning plaatsgeld

1884± 300 leden

In 1863 begint vervening NijBeets - goede boterham tot de opkomst van steenkool in 1875 ^{Damshûs}

1880± Kanselbijbel

Vermoedelijk komt verhoogde lambrisering achter kansel in de plaats van klankbord ^{Andries}

Waterpomp t.b.v. buurt, totdat de waterleiding kwam

1878 Verkoop van vier woonhuizen

De “meer sierlijke” ingang verving de “onhebbelijke vorm” van de vroegere toegangsdeur (met grote ijzeren klink en ring ^{Feike})

De haak in de negge diende om mededelingenbord op te hangen voorafgaand aan de dienst

1871 Installatie gasverlichting

Eerste steen boerderij fam. Durksz 'op it Súd' .. begin moeilijker tijden voor de boerenstand, o.a. door opkomst spoorwegen en concurrentie US en Argentinië

1862 Stichting dg. bibliotheek “voor algemeen belang”

1860 Herinrichting banken en diakenplaatsen, van zuid-naar oost en westwand ^{Andries}

1857 Vrije fermanje-concerten t.b.v. burgerij

Fa. van Dam bouwt kerkorgel naar voorbeeld front Hervormde Kerk Koudum - twee klavieren en aangehangen pedaal - fl 3625,- 5 juli ingebruikname met concert huisarts J.C. Tadema - voorzangers verliezen hun rol.

(Mogelijk is toen ook de 'voorkamerklok' gehangen)

1856 Egbert Wijbrants schenkt doopschaal ter herinnering aan zijn overleden echtgenote Grietje Lieuwes Durksz

1851± 200 leden
Installatie petroleumlicht t.b.v. avonddiensten en vergaderingen

Grondwet Thorbecke maakt einde aan Friese bestuur van Grytmanschap

1848± Bericht aan de Grytman; bedeling aan 10 armen aardappeloproeren in Ierland en Friesland (??) tussen 1845 en 1852

1825 Aankoop pastorie Noordkade 4
grote watersnood over heel Freisland

1811 Oprichting Algemene Doopsgezinde Societeit
- onderlinge steun gemeenten en opleiding predikanten

1809 Bevestiging eerste gestudeerde predikant, ds. Plantinus
142 leden

Vanaf 1808 was er in Smalingerland een afdeling van de Maatschappij tot Nut van het Algemeen, die overigens veel goed werk heeft gedaan, onder andere door het oprichten van een bibliotheek en een spaarbank en door het onderwijs te bevorderen.

1795 Bataafse herverdeling kerkelijke eigendom hervormd & doopsgezind

Zaalkerk [met schilddak] met pilastergevel. De oost- en westmuur worden door lisenen verdeeld in drie traveeën met een rondboogvenster. Het interieur wordt gedekt door een tongewelf [...]. Wikipedia 150618

De gemeente werd materieel vooral gedragen door boeren en schippers. De penningmeester placht in de winter een kijkje te nemen bij de ingevroren schippers die zich soms bezwaard voelden dat ze zomers nauwelijks meededen - als de opbrengst goed was zei hij "volle bos". Omdat de schippers zomers elders voeren werd het avondmaal in februari gevierd ^{nagaan}. Ook doopsgezind Grou, Joure en Warns telden vele schippers onder hun leden Gameo.org.

1790 liefdeprediker Tjalling Arends (>1809)

1790 ingebruikneming nieuwe vermaning zuiderbuurt, .. tegenover het huis van de leraar Wieger Lieuwes en zijn vrouw Jitske Arents, en Tryntje Gerrits, mogelijk vroeger plek van een leerlooierij - totale kosten 9000 gulden. Bouwtijd 1 mrt (eerste steenlegging) tot 12 sept ingebruikname - er is sprake van ringmuur aan Zuiderbuurt die tijdens of na de Franse tijd zou zijn gesloopt.

*zoo dat ik mij bepaal nu bij der oude kerk
haar laatste predikdienst.
Ja, laatstelijk is op heden*

door Tjalling Friesewijk de predikstoel betreden (Bearn Lap)

Mozart componeert Zauberflöte en sterft

1789 liefdeprediker Tjeerd Arends (>1790)

1788 liefdeprediker Sybolt Arends (>1809)

1788 liefdeprediker Djurre Sakes (>1789)

1783 liefdeprediker Wyger Lieuwes (>1809)

1779 liefdeprediker Pieter Hamens (>1790)

In 1784 sticht Jan Nieuwenhuijzen in Edam de Maatschappij Nut van 't Algemeen

1773 liefdeprediker Durk Pieters (>1783)

1772 liefdeprediker Lieuwe Franses (>1809)

1772 liefdeprediker Arend Tjeerds (>1789)

1772 liefdeprediker Sake E. Hendriks (>1783)

1772 liefdeprediker Harm Pieters (>1773)

1760 Bearn Lap spot met de "Dragster Prachtigheid" .. de doopsgezinden moet de ingang van de [vermaning](#) (bij Vermaningsbosje) aanpassen vanwege de hoepelrokken van hun vrouwen.

1753 liefdeprediker Jan Fokkes (>1773)

1753 liefdeprediker Dirk Pieters (>1754)

In 1746 the first real shipyard was established on the Langewijk, initially only for the construction of timber flatboats Wikipedia

1738-48 Aankoop boerderijen Akkerwoude en Zuiderdwarsvaart

[Bijdragen voor armlastige buurgemeenten en Buitenlandse Noden](#)

1743: Friese Staten bouwen de hervormde kerk centrum Zuidkade - gebrandschilderde ramen herinneren aan de financiers (de toenmalige bestuurders)

1715: De eerste helft van de 18e eeuw is economisch gezien een slechte tijd voor het boerenbedrijf: dalende prijzen, stijgende kosten, strenge winters, misoogsten en veel ongedierte. Bovendien breekt drie keer de veepest uit (met epidemieën in 1715, de ergste in 1744, en later nog één in 1769). In 1744 sterft meer dan de helft van de veestapel. Een positieve kant van de zaak is, dat de huur van de landerijen steeds vaker op een vast en onveranderlijk bedrag wordt gefixeerd, het beklemrecht. In de tweede helft van de 18e eeuw slaat de economie om: de prijzen van landbouwproducten stijgen; modernere landbouwmethoden doen hun intrede en de veepest wordt bestreden door inenting. De landbouw begint van veeteelt om te schakelen naar akkerbouw. De basis voor de welvaart in de Groninger landbouw wordt gelegd. <http://www.regiocanons.nl/groningen/groningen/veepest>

1708-87 Vlamingen vergaderen aan Luitnantslaan bij de Folge-

ren

1707 Fan Jacob en Fokje is bekend dat sy skoanâlden wiene fan Uble en Wopke Rommerts, dy't beide foargonger west ha. (Wopke wie troud mei Aukje Jacobs (âldste dochter?), 1707 noch lidmaten yn Lippenhuzen, mar al ferhûze nei Surhústerfean; hy hie buorke oant 1704 op de pleats fan syn skoanfamlje. Uble Rommerts troude pas 1683 mei jongste dochter Antie Jacobs; hy kaam doe fan de Sweach. (Yn proklamaasjes OPS sa.1689 is te finen dat wln Rommert Ubles lân hie yn de Kraanlannen onder Boarnburgum; dat hiene ek ferskate Opsterlânse boeren.) Sy hie ne ien dochter Fokje Ubles doe't Antie stoar, hy krige letter mear bern. Mar Fokje Ubles X Wybe Jacobs krige teminsten –yn 1723– in soan Ubele Wybes, foarfaar fan ûo famyljes Veenland en Stamhuis. De Veenlanden wiene in beide gemeenten warber, der wie in Lip'húster en in Drachtster tokke. ^{Tjoelker}

1696 Oprichting Friese Doopsgezinde Sociëteit, tot 2004 vergadering in Pinksterweek ^{Aurich?}

- 51 gemeenten, waaronder Groningen, Nieuwezijl en Sappemeer

- onderlinge steun en hulpwerk (buitenland en binnenland)

Quaker Jaarvegadering in Pennsylvania neemt eerste openlijke stappen tegen slavernij ^{Ijspeert}

1693 Bouw vermaning Zuid Drachten bij Menniste Bosje (nu Burg Wuiteweg no ..)

90 leden (telling t.b.v. oprichting FDS)

1689: Act of Tolerance bepaalt vrijheid van godsdienst, maar Quakers worden geweerd van overheidsdienst en komen net als Joden en Doopsgezinden terecht in vrije beroepen.

1682 Aankoop grond voor wat later Menniste Bosje zal worden

1681: William Penn verkrijgt licentie voor stichting van Pennsylvania - 'the experience' ^{Ijspeert}

1677: de Quakers Fox, Penn en Keith bezoeken Nederland (o.a Lippenhuyzen - a fine gathering) - dispuut met doopsgezinde Galenus Abrahams leidt tot verwijdering.

Jacob Rintjes wie noch warber 13/2/1671 as âldomke fan in wees. As hy sels al gjin foar-gonger west hat, wie hy grif wol foarstanner/tsjinner fan de Lip'húster mennisten. Ik begryp dat yn de jierren 1670 Ingelse Quakers, ûo Fox en Penn, hjir in reis makke ha en ûo yn Lippenhuzen in moeting hiene. Der wie dan grif dit folk ek by, wol nijsgjirrich hoe't dat mei de taal gong. De mem fan William Penn kaam fan Rotterdam, mar der wiene fan 1655 ôf ek al wol Quakers yn Nederlân (begûn 1649 yn Ingelân troch George Fox); se sille op har reis grif tolken hân ha. Neffens JJ Kalma 'Om Gysbert Japiks hinne' 1963, s.166 soe Penn yn 1677 ek yn Lippenhuzen in moeting hân ha 'mei eigen minsken'; mar it is miskien de fraach wat je onder eigen minsken fersteane. ^{Tjoelker}

1672 Rampjaar, oorlog met Engeland en Frankrijk

1671 eerste fermanje bij Pôle Rottevalle-Witveen

1661 Michiel Wijmmers legatert perceel grasland bij Veenhoop Doopsgezinden vergaderen bij Ureterp-Selmien, toen belangrijker dan Drachten a.d. Vaart

Er is ook sprake van doopsgezinden die uit Groningen aankomen (Vlamingen?)

Lammert Gauckes als eerste met naam genoemde leraar

1656 It âldste dat der útkomt is út weesboek OPS 67, s.246, 27-11-1656: Jacob Rintjes waard fâd oer de wezen fan syn suster Antie by Anne Tiercks. Gewoanwei moast men dan foar de grytman de eed ôflizze. Mar Jacob, mennoniet zijnde, nam God tot getuige, ensf. (Trije akten fierder, s.249, woe mennist Sybe Tjerks dy't fâd waard oer Wybe Annes wezen, ek de gebrûkleke eed net ôflizze.) Jacob Rinties is nijsgjirrich: der is wol aardich wat fan syn neiteam bekend, benammen fan soan Rintse en dy syn soan Yme. (En sa is hy oantoanber foarfaar fan in soad lettere lidmaten fan de gemeenten Gerdyk-Lippenhuzen en Drachten-Oerterp! En teminsten ek Rotfalle-Wytfean en Surhústerfean.) Jacob Rinties wie al 17 april 1645 trouw foar it gerjocht mei 'Auck' = Foock/Fokje Eises. Derby is opskreaun dat hy fan Lippenhuzen kaam, en se wiene der boer. ^{Tjoelker}

1652: Pendle Hill ^{Ijspeert} - George Fox droomt publiek van 'a great people to be gathered' - van het begin in gelijkheid van man en vrouw.

1648 Trouwen foar it gerjocht (yn plak fan yn in griffermearde tsjerke): waard faak dien troch net-griffermearden, benammen mennisten en roomsen. Yn Smellingerlân is dat blykber bewarre bleaun fan 1648 ôf. As soks dien waard fanwegen godstsjinst, sil dat yn Smellingerlân en Opsterlân om mennisten gean, yn de Stellingwerven grif earder om roomsen. ^{Tjoelker}

1645 [in February] a meeting was held in the home of Jan Wibbes, a shoemaker ^{Gameo.org}

Van 1648 to 1665 bouwt Amsterdam haar nieuwe stadhuis -opkomend mercantilisme - spanning met Engeland.

In 1641verkrijgen de Hagenaar Passchier Bollemans en Compagnons (zeker ook een doopsgezinde) licentie om de Compagnonsvaart te graven - Immigratie van veenarbeiders en middenstand - Galilei sterft: "en toch draait de aarde om de zon"

In 1612 ontstaat Engels General Baptism, na contacten in doopsgezind Amsterdam

1604 21 juni: Lambert Jans waard fâd oer de wezen fan Arent Jans smid fan de Sweach by Eelck Sjoerds Itsma. Eelck wie grif net mennist. Yn de gearfetting fan de akte troch Jan Post is net opnaam dat Lambert Jans -as mennist- de algemiene eed net ôflizze woe [...] Sjoerd Arents wie ien fan de wezen, Arent Arents grif ek ien. ^{Tjoelker}

In 1585 wordt Antwerpen door Amsterdam afgesneden van de wereldhandel - versterkte noordwaartse trek van doopsgezinden (Vlamingen)

1550± Leenaart Bouwens doopt bij Oud-Beets - mogelijk begin doperse aanwezigheid

1536 Menno Simons sluit zich aan bij wederdopers

1525 Eerste volwassendoop in Zürich

Rond 1500 doet het Habsburgse Huis een eerste serieuze poging tot vestiging van centraal gezag in Friese Landen - Hertog van Saksen koloniseert het Bildt - Periode van ernstige klimaatverstoring en armoede - Chaos in Friese landen door Schieringer en Vetkoper vette's

In 1392 wordt "Smallinge Eester Land" voor het eerst in een akte vermeld www.smallingerland.nl

Rond 1250 begint de zee weer te stijgen en dwingt tot verplaatsing klooster Smalle Ee - bouw van stenen kerkje bij 'nu de Arke' - Oudtega koloniseert Noorder Dragten en Boornbergum koloniseert Zuijder Dragten

Oudst bekende vestiging, bij Ee (smalle ee-ster zanding) rond 800 .. mogelijk Benedictijner klooster

Bronnen

- Mondeling
  - Wikipedia .. aanvullen met tekst en betere foto
  - Gameo
  - MennoMedia Knijnenburg .. beschikbaar
  - J.G. van Blom - de opkomst van het vlek Dragten (1840)
  - ds. ten Cate - Herdenkingsboekje t.g.v. 100 jarig bestaan (1890)
  - ds. G.J.W. den Herder - Feestrede (1940, oct 18) & - Durksz, J. J. Geschiedkundig overzicht van de Doopsgezinde Gemeente Drachten-Ureterp: rede gehouden op zondag 18 Oct. 1940 .... Drachten: Druk Gebr. Folkertsma, 1940.
  - Hull, W.I., (1935): William Penn and the Dutch Quaker Migration to Pennsylvania: Swarthmore College Monographs on Quaker History, no 2.
  - Ijspeert, M. (2006): De Quakers: Kok Kampen (persoonlijke voorkeur om doopsgezinden in verband te zien met Quakerisme JS)
  - Schaik & Spahr vdHoek (1976) ...
  - ds. T. Jelsma & br. H. Veenland - Fermanje Drachten (200 jier1990)
  - herdenkingsboekje 1965?
- van Gameo.org verder uitzoeken
- Cate, Steven Blaupot ten. Geschiedenis der Doopsgezinden in Friesland. Leeuwarden: W. Eekhoff, 1839: 160, 168, 188, 223, 247, 254.
  - Cate, Steven Blaupot ten. Geschiedenis der Doopsgezinden in Groningen, Overijssel en Oost-Friesland, 2 vols. Leeuwarden: W. Eekhoff en J. B. Wolters, 1842: 128, 142.
  - Doopsgezinde Bijdragen (1861): 132 f.; (1879): 2, 91; (1891): 111; (1894): 98; (1900): 93.
  - Doopsgezind Jaarboekje (1840): 43.
  - Hege, Christian and Christian Neff. Mennonitisches Lexikon, 4 vols. Frankfurt & Weierhof: Hege; Karlsruhe; Schneider, 1913-1967: I, 471 f.
  - Hoop Scheffer, Jacob Gijsbert de. Inventaris der Archiefstukken be-

rustende bij de Vereenigde Doopsgezinde Gemeente to Amsterdam, 2 vols. Amsterdam: Uitgegeven en ten geschenke aangeboden door den Kerkeraad dier Gemeente, 1883-1884: II, 2, No. 43.

- Tjoelker, Fryske Akademy - Genealogysk Wurkforban; persoanlike notysjes simmer 2015

Duurzaamheidskenmerken / ook wel 'gerechtigheid aan de hele schepping - al wat leeft'

Voorzet voor discussie

- stabiele middenklas met oog voor buitenwereld .. zijn we dat nog?
- durf in esthetiek en ruimtelijke verwerking
- aandacht voor verleden, heden en toekomst - Zuiderbuurt en grotere omgeving
- sober bouwkundig kader dat ruimte biedt aan multifunctioneel gebruik ruimte en installatie
- kringopstelling
- sobere materialen - met vakmanschap bewerkt
- ruimte voor vogelleven - vertraging waterkringloop en verscheidenheid bij onderhoudsarm groen
- zuinige klimaatinstallatie
- keuzemogelijkheid gebruiks- en sfeer verlichting
- inloophuis met aandacht voor 'billijke handel en streekproducten'
- lange termijn investering / fris, sober en overzichtelijk
- uit te werken zinnelijkheid gehoor, gevoel, smaak, reuk en zicht

laatste bewerking HageViering 2017

met de bedoeling beter begrip te krijgen voor de omgeving van doopsgezind Drachten - Ureterp

suggesties naar Comm. Coördinatie en Communicatie